

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і науки
України

від 16.09.2020 № 1146

Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів третіх і четвертих класів Нової української школи

Метою Методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів третіх і четвертих класів Нової української школи (далі – Методичні рекомендації) є визначення основних підходів та орієнтовних вимог до оцінювання результатів навчання учнів третіх та четвертих класів, які навчаються за Державним стандартом початкової освіти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 (зі змінами).

Для учнів третіх та четвертих класів застосовується формувальне та підсумкове (тематичне, семестрове та річне оцінювання).

Важливу роль у формуальному та підсумковому оцінюванні відіграють критерії, за якими воно здійснюється. Критерії оцінювання визначаються вчителем (із поступовим залученням до цього процесу учнів) відповідно до кожного виду роботи та виду діяльності учнів з орієнтуванням на вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей учнів початкової школи, визначених Державним стандартом початкової освіти до другого циклу навчання (3-4 класи), й очікуваних результатів, зазначених в освітній програмі закладу загальної середньої освіти (модельних навчальних програмах).

Об'єктами формуального оцінювання є як процес навчання учнів, зорієнтований на досягнення визначеного очікуваного результату, так і результат їх навчальної діяльності на певному етапі навчання.

Формуальне оцінювання здійснюється шляхом:

педагогічного спостереження учителя за навчальною та іншими видами діяльності учнів;

аналізу портфоліо учнівських робіт, попередніх навчальних досягнень учнів, результатів їхніх діагностичних робіт;

самооцінювання та взаємооцінювання результатів діяльності учнів;

оцінювання особистісного розвитку та соціалізації учнів їхніми батьками;

застосування прийомів отримання зворотного зв'язку щодо сприйняття та розуміння учнями навчального матеріалу.

У третьому та четвертому класах рекомендуємо дотримуватись алгоритму діяльності вчителя під час організації формуального оцінювання та використовувати інструментарій формуального оцінювання, запропонований у методичних рекомендаціях щодо орієнтовних вимог до

оцінювання навчальних досягнень учнів (наказ Міністерства освіти і науки України від 20.08.2018 № 924).

Орієнтовні вимоги до педагогічного спостереження, учнівського портфоліо, само- та взаємооцінювання викладено у наказі Міністерства освіти і науки України від 27.08.2019 № 1154.

Результати формувального оцінювання відображаються в оцінних судженнях учителя/учнів/батьків, що характеризують процес навчання та досягнення учнів. Оцінні судження вчителя мають бути об'єктивними, конкретними, чіткими, лаконічними, доброзичливими, слугувати зразком для формулювання оцінних суджень учнями. В оцінному судженні відображають прогрес учнів та поради щодо подолання утруднень, за їх наявності, у досягненні очікуваних результатів навчання відповідно до програмових вимог.

Підсумкове оцінювання (тематичне, семестрове і річне) у третіх та четвертих класах здійснюється за рівневою шкалою, а його результати позначаються словами або відповідними літерами: «початковий (П)», «середній» (С), «достатній» (Д), «високий (В)».

Орієнтовні вимоги до оцінювання результатів навчання учнів третіх-четвертих класів за вищезазначеними рівнями наведено в додатку до цих Методичних рекомендацій (додаток 1).

Підсумкове тематичне оцінювання здійснюється за результатами виконання діагностичних робіт, розроблених на основі компетентнісного підходу, які можуть бути усними чи письмовими, у формі тестових завдань, цифровій формі (зокрема тестування в електронному форматі), комбінованої роботи, практичної роботи, усного опитування тощо. Завдання для діагностичних робіт розробляються з урахуванням обов'язкових результатів навчання та відповідних умінь, рівні сформованості яких визначено у додатку до цих Методичних рекомендацій (додаток 1). Форми і види оцінювання, зміст завдань учитель обирає самостійно з урахуванням особливостей учнів класу.

Обсяг діагностичних робіт визначається із розрахунку прогнозованого часу на виконання окремих завдань учнями, з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, їхньої готовності до виконання того чи іншого завдання. У третіх та четвертих класах тривалість виконання діагностичної роботи не повинна перевищувати 35 хвилин (із 40 хвилин уроку 5 хвилин – інструктаж, 35 хвилин – виконання роботи).

Періодичність проведення діагностичних робіт відображається у календарно-тематичному плані з урахуванням кількості тем у межах кожного предмета.

Письмові діагностичні роботи виконуються у зошитах для діагностичних робіт або на окремих аркушах, бланках тощо.

Оцінювання діагностичних робіт здійснюється у відповідності до критеріїв оцінювання результатів навчання, визначених у додатку до цих Методичних рекомендацій (додаток 1).

Під час проведення підсумкового (тематичного, семестрового та річного) оцінювання визначається рівень сформованості кожного загального навчального результату, визначеного Державним стандартом початкової освіти, у відповідності до логіки та послідовності його формування згідно з навчальною програмою. Результати проведення діагностичних робіт у класному журналі не фіксуються.

Середня оцінка за тематичне, семестрове та річне оцінювання не виводиться. У журнал та свідоцтво досягнень виставляється рівень за кожен результат навчання з навчальних предметів/інтегрованих курсів наприкінці кожного навчального семестру (триместру) та навчального року. Річним оцінюванням є результати навчання учнів за останній семестр (триместр).

У свідоцтві досягнень учитель фіксує розгорнуту інформацію про сформованість наскрізних умінь учнів та рівні результатів їх навчання (додаток 2).

Наскрізні уміння позначаються словами: «має значні успіхи», «демонструє помітний прогрес», «досягає результату за допомогою дорослих», «потребує значної уваги і допомоги». Рівень сформованості наскрізних умінь учнів визначає учитель на основі педагогічних спостережень та аналізу учнівського портфоліо.

Під час заповнення свідоцтва досягнень вчитель може використовувати графічні позначки на власний розсуд. Документ підписують учитель і батьки (особи, які їх замінюють). Оригінал свідоцтва досягнень надається батькам, а його завірена копія зберігається в особовій справі учня в закладі освіти.

Особливості оцінювання результатів навчання учнів з інтегрованого курсу «Українська мова та читання» (навчальних предметів мовно-літературної освітньої галузі)

Підсумкове оцінювання у третіх-четвертих класах з української мови та літератури, мови та літератури відповідних корінних народів і національних меншин здійснюється за результатами виконання діагностичних робіт, розроблених з урахуванням обов'язкових результатів навчання другого циклу Державного стандарту початкової освіти.

Тематичне оцінювання може бути усним чи письмовим у формі тестових завдань, цифровій формі (зокрема тестування в електронному форматі), комбінованої роботи, практичної роботи, усного опитування тощо. Учитель самостійно визначає, що саме підлягає оцінюванню на певному етапі навчання і розробляє завдання для діагностичної роботи або використовує матеріали інших колег, матеріали з друкованих джерел чи інтернету. Кількість діагностичних робіт також визначається самим учителем, але обов'язково узгоджується з кількістю діагностичних робіт з інших предметів, аби уникнути емоційного перевантаження учнів.

Рекомендується передбачити тематичне оцінювання у формі комплексного тексту зі сталою структурою, завдання якого мають

співвідноситися з певними результатами з усіх груп загальних результатів навчання, визначених у Державному стандарті початкової освіти та відображених у свідоцтві досягнень для третього та четвертого класу відповідно.

Йдеться про такі групи загальних результатів:

взаємодіє з іншими особами усно, сприймає і використовує інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях;

сприймає, аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, медіатекстах та використовує її для збагачення свого досвіду;

висловлює думки, почуття та ставлення, взаємодіє з іншими особами письмово та в режимі реального часу, дотримується норм літературної мови;

досліджує індивідуальне мовлення для власної мовної творчості, спостерігає за мовними явищами, аналізує їх.

Комплексні тести бажано проводити 4 рази на рік: на 6-7 тижнях навчання, на 14-15 тижнях навчання, на 25-26 тижнях навчання, на 33-34 тижнях навчання. Використання комплексних тестів дозволяє об'єктивно відстежувати учнівський поступ і, при цьому, зменшити кількість діагностичних робіт, розглядаючи діагностичну роботу на 14-15 тижнях навчання одночасно і як роботу для тематичного оцінювання, і для семестрового оцінювання. Так само діагностична робота на 33-34 тижнях є роботою і для тематичного, і для річного оцінювання.

Комплексні тести виконуються на спеціальних бланках з друкованою основою, зберігаються ці бланки в учнівському портфолію. Інші письмові діагностичні роботи учні виконують у зошитах для діагностичних робіт або на окремих аркушах, бланках тощо.

Особливості оцінювання результатів навчання учнів з навчального предмета «Іноземна мова»

Оцінювання у третіх-четвертих класах з іноземних мов здійснюється з урахуванням усіх видів мовленнєвої діяльності, однак особлива увага приділяється сприйманню мови на слух та усному мовленню. Будь-яка письмова діяльність має відбуватись на рівні слова/фрази, оскільки необхідні навички організації тексту ще не притаманні дітям цього віку та рівню мовної компетентності (відповідно до вимог Європейських рекомендацій з мовної освіти на рівні A1).

Діти молодшого шкільного віку краще справляються з простими чітко сформованими завданнями, що базуються на їх власному життєвому досвіді, зі зрозумілими інструкціями, а також такими, що не потребують тривалого обдумування чи навантаження пам'яті. Оцінювання в цілому повинно відбуватись у ситуації з низьким рівнем стресу, без страху бути покараним за помилку.

Варіативність тестових завдань має відповідати цілям оцінювання різних мовних компетентностей та вимогам на рівні A1.

Для досягнення високої ефективності оцінювання учнів третіх-четвертих класів на рівні А1 тести мають:

- враховувати когнітивний та соціальний розвиток учнів;
- відповідати освітнім цілям початкової школи та базуватись на навчальній програмі;
- розвивати використання мови за допомогою простих зрозумілих учням завдань;
- уникати оцінювання за кількістю зроблених помилок, але оцінювати за досягненнями і стараннями у виконанні того чи іншого завдання;
- враховувати вікові особливості учнів та привертати увагу дітей (наприклад, використовувати яскраві малюнки, цікаві описові завдання тощо).
- оцінювати об'єктивно і надавати зрозумілі рекомендації щодо покращення мовних компетентностей, що заохочують до подальшого опанування мови на вищих рівнях.

Для оцінювання сприймання мови необхідно звертати увагу на такі уміння учнів:

- розпізнавати імена та описи людей;
- розпізнавати імена і назви, перевіряти правопис слів;
- розпізнавати окремі слова, імена і розпізнавати детальну інформацію у прослуханому тексті;
- сприймати конкретну детальну інформацію у текстах широкої тематики;
- розпізнавати кольори, назви об'єктів та іншу конкретну інформацію.

Для оцінювання читання та письма необхідно звертати увагу на такі уміння учнів:

- співвідносити слова з їх значеннями;
- знати і використовувати функціональні фрази;
- читати і розуміти детальну інформацію і загальний зміст тексту;
- читати з розумінням фактичну інформацію, знати лексичні і граматичні конструкції;
- розпізнавати окремі слова і вирази зі схожим змістом;
- писати короткі повідомлення та передавати зміст у письмовій формі.

Для оцінювання усного мовлення необхідно звертати увагу на такі уміння учнів:

- описувати картинку короткими фразами і реченнями;
- описувати події та об'єкти з опорою на картинку.

Формат тесту має відображати часту зміну діяльності чи тестових завдань, передбачати короткі, «активні» завдання в ігровій формі, наприклад завдання з розфарбування об'єктів/предметів на картинці, співвіднесення картинки з ілюстрованим словом чи назвою предмета, обрання відповідної картинки з трьох запропонованих варіантів згідно з інструкцією тощо.

Особливості оцінювання результатів навчання учнів з навчального предмета «Математика»

Діагностичні роботи з математики проводяться наприкінці вивчення кожної теми. Перевагу варто надавати письмовій формі робіт, хоча з деяких тем може бути застосовано усну форму.

Зміст завдань для діагностичних робіт з математики має розроблятися з урахуванням компетентнісного підходу. Такі завдання спрямовані на перевірку володіння учнями:

- математичною грамотністю,
- уміння здійснювати системну математичну діяльність,
- уміння застосовувати математику у конкретних життєвих ситуаціях.

Завдання може мати вигляд кейса (практичної або текстової ситуації), комплексне розв'язання якого передбачатиме виконання конкретних математичних дій: обчислення усно чи письмово, розв'язання простих рівнянь, формулювання логічних висновків з математичних припущень, виконання простих математичних операцій у символній формі, складання маршрутів реальних чи віртуальних подорожей, зчитування математичної інформації з таблиць, діаграм, графіків, схем, аналіз даних тощо).

Оцінювання відбувається за кожним з умінь, які перевіряються у діагностичній роботі. Приклад бланку оцінювання наведено в додатку 3 до Методичних рекомендацій.

Особливості оцінювання результатів навчання учнів з інтегрованого курсу «Я досліджую світ»

Для оцінювання результатів навчання учнів з інтегрованого курсу «Я досліджую світ» проводяться комплексні діагностичні роботи наприкінці кожної теми, враховується сформованість елементарних умінь та навичок до спостереження, опису, дослідження, експерименту,

Найкращим форматом діагностичної роботи курсу «Я досліджую світ» є кейс (ситуація, текст), до якого пропонуються завдання, пов'язані з результатами з усіх освітніх галузей, що охоплює цей курс (обсяг інтегрованого курсу визначається освітньою програмою та відповідним навчальним планом).

Індикаторами оцінювання слугують конкретні результати навчання учнів, визначені відповідною навчальною програмою.

Діагностика навчальних досягнень з таких освітніх галузей як технологічна, інформатична, соціальна і здоров'язбережувальна, громадянська та історична може відбуватися у складі комплексних робіт із використанням компетентнісних завдань у межах інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Проведення окремих діагностичних робіт з цих освітніх галузей не передбачено. Оцінювання відбувається за кожним з умінь, які перевіряються у діагностичній роботі. Один з можливих форматів бланку оцінювання такої діагностичної роботи наведено у додатку 4 до цих

Методичних рекомендацій. Бланки зберігаються в учнівському портфоліо та враховуються під час семестрового та річного оцінювання.

Особливості оцінювання результатів навчання учнів з навчального предмета «Інформатика»

При вивченні курсу інформатики передбачається виконання учнями різних видів практичних вправ та завдань. З метою реалізації практичної спрямованості курсу, комп'ютерна техніка має використовуватися на кожному уроці інформатики.

Деякі вміння передбачають отримання конкретного оцінюваного результату діяльності (створений інформаційний продукт, збережений файл, здійснений пошуковий запит, складений алгоритм, впорядкована послідовність тощо). Учитель також здійснює спостереження за процесом виконання цих робіт, діагностуючи рівень навчальних досягнень стосовно окремих результатів навчання (наприклад, вправність користування цифровими пристроями та програмами, дотримання правил роботи із ними). Деякі результати навчання потребують проведення опитування або діагностичної бесіди з учнями з метою з'ясування рівня володіння поняттями.

Особливості оцінювання результатів навчання учнів з навчальних предметів освітньої галузі «Мистецтво»

Для оцінювання рівня досягнень учнів з предметів освітньої галузі «Мистецтво» не передбачено проведення діагностичних робіт. Індикаторами оцінювання слугують конкретні результати навчання та спостереження вчителя за формуванням загальної естетичної компетентності учнів.

Об'єктами оцінювання є:

- здатність учнів сприймати, аналізувати та інтерпретувати художньо-образний зміст творів мистецтва, висловлювати власне естетичне ставлення;
- уміння й навички з практичної художньої діяльності, досвід самостійної та колективної творчості;
- обізнаність у сфері мистецтв – знання та уявлення про мистецтво, його основні види та жанри, розуміння художньо-естетичних понять та усвідомлене користування відповідною термінологією, уявлення про творчість відомих вітчизняних і зарубіжних митців;
- вдосконалення навичок самопрезентації та самовираження в процесі художньо-творчої діяльності.

Особливості оцінювання результатів навчання учнів з навчального предмета «Фізична культура»

Оцінювання результатів навчання учнів третіх-четвертих класів з предмета «Фізична культура» здійснюється з урахуванням виконання ними оздоровчих, освітніх, виховних завдань.

Результати діяльності школярів оцінюються в усіх організаційних формах фізичного виховання, що утворюють систему фізичного виховання в

конкретній школі та підвищують рівень фізичної культури учнів. Характеристика результатів навчання з предмета «Фізична культура» подається в узагальненому вигляді за кожною групою загальних умінь, визначених Державним стандартом початкової освіти. Орієнтовні вимоги до оцінювання, зазначені у додатку 1 до цих Методичних рекомендацій, конкретизуються вчителем фізичної культури з урахуванням вихідного рівня підготовленості учнів, їх фізичних можливостей та вікових особливостей, а також матеріально-технічного забезпечення школи.

Генеральний директор
директорату шкільної освіти
Осмоловський

А. О.